

dào dé jīng
道德經

01 dào kě dào fēi cháng dào míng kě míng fēi cháng
道可道，非常道。名可名，非常
míng wú míng tiān dì zhī shǐ yǒu míng wàn wù zhī mǔ gù
名。無名天地之始，有名萬物之母。故
cháng wú yù yǐ guān qí miào cháng yǒu yù yǐ guān qí jiào
常 無欲以觀其妙，常 有欲以觀其徼。
cǐ liǎng zhě tóng chū ér yì míng tóng wèi zhī xuán xuán zhī yòu
此兩者同出而異名。同謂之玄。玄之又
xuán zhòngmiào zhī mén
玄，眾妙之門。

02 tiān xià jiē zhī měi zhī wéi měi sī è yǐ jiē zhī shàn
天下皆知美之爲美，斯惡已；皆知善
zhī wéi shàn sī bù shàn yǐ gù yǒu wú zhī xiāngshēng nán yì
之爲善，斯不善已。故有無之相生，難易
zhī xiāngchéngchángduǎn zhī xiāngxíng gāo xià zhī xiāngqīng yīn
之相成，長短之相形，高下之相傾，音
shēng zhī xiāng hé xiān hòu zhī xiāng suí shì yǐ shèng rén chǔ
聲之相和，先後之相隨。是以聖人處
wú wéi zhī shì xíng bù yán zhī jiào wàn wù zuò ér bù shǐ wéi
無爲之事，行不言之教，萬物作而不始，爲
ér bú shì gōngchéng ér bù jū fú wéi bù jū shì yǐ bú
而不恃，功成而不居。夫唯不居，是以不
qù
去。

bú shàng xiān shǐ mǐn bù zhēng bù guì nán dé zhī
03 不尚賢，使民不爭。不貴難得之
huò shǐ mǐn bù wéi dào bù xiàn kě yù shǐ mǐn xīn bù
貨，使民不爲盜。不見可欲，使民心不
luàn shì yǐ shèng rén zhī zhì xū qí xīn shí qí fù ruò
亂。是以聖人之治，虛其心，實其腹，弱
qí zhì qiáng qí gǔ cháng shǐ mǐn wú zhī wú yù shǐ fú zhī zhě
其志，強其骨，常使民無知無欲，使夫知者
bù gǎn wéi yě wéi wú wéi zé wú bù zhì yǐ
不敢爲也。爲無爲，則無不治矣。

dàochōng ér yòng zhī yòu bù yíng yuān xī sì wàn wù zhī
04 道沖而用之又不盈。淵兮似萬物之
zōng cuò qí ruì jiě qí fēn hé qí guāngtóng qí chén zhàn
宗。挫其銳，解其紛，和其光，同其塵。湛
xī sì huò cún wú bù zhī shuí zhī zǐ xiàng dì zhī xiān
兮似或存。吾不知誰之子，象帝之先。

tiān dì bù rén yǐ wàn wù wéi chú gǒu shèng rén bù
05 天地不仁，以萬物爲芻狗。聖人不
rénn yǐ bǎi xìng wéi chú gǒu tiān dì zhī jiān qí yóu tuó yuè
仁，以百姓爲芻狗。天地之間，其猶橐籥
hū xū ér bù qū dòng ér yù chū duō wén shuò qióng bù
乎。虛而不屈，動而愈出。多聞數窮，不
rú shǒuzhōng
如守中。

gǔ shén bù sǐ shì wèi xuán pìn xuán pìn zhī mén shì
06 谷神不死，是謂玄牝。玄牝之門，是

wèi tiān dì zhī gēn miánmián ruò cún yòng zhī bù qín
謂天地之根。懸懸若存，用之不勤。

tiān cháng dì jiǔ tiān dì zhī suó yǐ néng cháng qiě jiǔ
07 天長地久。天地之所以能長且久
zhě yǐ qí bù zì shēng yě gù néng cháng shēng shì yǐ shèng
者，以其不自生也，故能長生。是以聖
rénuì tuì qí shēn ér shēn xiān wài qí shēn ér shēn cún fēi yǐ
人退其身而身先，外其身而身存。非以
qí wú sī yú gù néng chéng qí sī
其無私與？故能成其私。

shàng shàn ruò shuǐ shuǐ shàn lì wàn wù ér bù zhēng
08 上善若水。水善利萬物而不爭，
chǔ zhòng zhī suǒ wù gù jī yú dào jū shàn dì xīn shàn
處眾之所惡，故幾於道。居善地，心善
yuān yǔ shàn tiān yán shàn xìn zhèng shàn zhì shì shàn néng dòng
淵，予善天，言善信，政善治，事善能，動
shàn shí fú wéi bù zhēng gù wú yóu
善時。夫唯不爭，故無尤。

chí ér yíng zhī bù rú qí yǐ chuǎi ér ruì zhī bù
09 持而盈之，不如其已。揣而銳之，不
kě cháng bǎo jīn yù mǎntáng mò zhī néng shǒu fù guì ér
可長保。金玉滿堂，莫之能守。富貴而
jīāo zì yí qí jiù gōng suì shēn tuì tiān zhī dào yě
驕，自遺其咎。功遂身退，天之道也。

zài yíng pò bào yī néng wú lí hū zhuān qì zhì
10 載營魄抱一，能無離乎？專氣致

róu néng yīng ér hū dí chú xuán lǎn néng wú cī hū ài
柔，能嬰兒乎？滌除玄覽，能無疵乎？愛
mín zhì guó néng wú yǐ zhī hū tiān mén kāi hé néng wéi cí
民治國，能無以知乎？天門開闔，能爲雌
hū míng bái sì dá néng wú zhī hū shēng zhī xù zhī shēng
乎？明白四達，能無知乎？生之畜之，生
ér bù yǒu zhǎng ér bù zài shì wèi xuán dé
而不有，長而不宰，是謂玄德。

11 sān shí fú gòng yī gǔ dāng qí wú yǒu jū zhī yòng
三十輻共一轂，當其無有，車之用
yě rán zhí yǐ wéi qì dāng qí wú yǒu qì zhī yòng yě
也。然埴以爲器，當其無有，器之用也。
záo hù yǒu yǐ wéi shì dāng qí wú yǒu shì zhī yòng yě gù
鑿戶牖以爲室，當其無有，室之用也。故
yǒu zhī yǐ wéi lì wú zhī yǐ wéi yòng
有之以爲利，無之以爲用。

12 wǔ sè lìng rén mù máng wǔ yīn lìng rén ěr lóng wǔ wèi
五色令人目盲，五音令人耳聾，五味
lìng rén kǒu shuǎng chí chěngtián liè lìng rén xīn fā kuáng nán dé zhī
令人口爽，馳騁田獵令人心發狂，難得之
huò lìng rén xíng fáng shì yǐ shèng rén wèi fù bù wèi mù gù
貨令人行妨。是以聖人爲腹不爲目，故
qù bǐ qǔ cǐ
去彼取此。

13 chǒng rǔ ruò jīng guì dà huàn ruò shēn hé wèi chǒng rǔ
寵辱若驚，貴大患若身。何謂寵辱

ruò jīng chǒng wéi xià yě dé zhī ruò jīng shī zhī ruò jīng
若驚？寵爲下也，得之若驚，失之若驚，
shì wèi chǒng rǔ ruò jīng hé wèi guì dà huàn ruò shēn wú suó
是謂寵辱若驚。何謂貴大患若身？吾所
yǐ yǒu dà huàn zhě wèi wú yǒu shēn yě jí wú wú shēn
以有大患者，爲吾有身也；及吾無身，
wú yǒu hé huàn gù guì wéi shēn yú wéi tiān xià ruò kě yǐ
吾有何患？故貴爲身於爲天下，若可以
tuō tiān xià yǐ ài yǐ shēn wéi tiān xià ruò kě yǐ jì tiān xià
託天下矣。愛以身爲天下，若可以寄天下
yǐ
矣。

14 shì zhī bù jiàn míng yuē yí tīng zhī bù wén míng yuē
視之不見名曰夷，聽之不聞名曰
xī bó zhī bù dé míng yuē wēi cǐ sān zhě bù kě zhì jié
希，搏之不得名曰微。此三者不可致詰，
gù hùn ér wéi yī qí shàng bù jiǎo qí xià bù mèi
故混而爲一。其上不皦，其下不昧，
shéngshéng xī bù kě míng yě fù guī yú wú wù shì wèi wú
繩繩兮不可名也，復歸於無物。是謂無
zhuàng zhī zhuàng wú wù zhī xiàng shì wèi hū huǎng yíng zhī bù
狀之狀，無物之象，是謂忽恍。迎之不
jiàn qí shǒu suí zhī bù jiàn qí hòu zhí gǔ zhī dào yǐ yù
見其首，隨之不見其後。執古之道，以御
jīn zhī yǒu yǐ zhī gǔ shǐ shì wèi dào jì
今之有，以知古始，是謂道紀。

gǔ zhī shàn wéi shì zhě wēi miào xuán tōng shēn bù kě
15 古之善爲士者，微妙玄通，深不可
shí fú wéi bù kě shí gù qiǎng wèi zhī róng yù xī qí ruò
識。夫唯不可識，故強爲之容：豫兮其若
dōng shè chuān yóu xī qí ruò wèi sì lín yǎn xī qí ruò kè huàn
冬涉川，猶兮其若畏四鄰，儼兮其若客，渙
xī qí ruò bīng shì dūn xī qí ruò pǔ kuàng xī qí ruò gǔ hún
兮其若冰釋，敦兮其若樸，曠兮其若谷，渾
xī qí ruò zhuó shú néng zhuó ér jìng zhī xú qīng shú néng ān
兮其若濁。孰能濁而靜之徐清？孰能安
yǐ dòng zhī xú shēng bǎo cǐ dào zhě bù yù yíng fú wéi bù
以動之徐生？保此道者不欲盈。夫唯不
yù yíng gù néng bì ér bù chéng
欲盈，故能敝而不成。

zhì xū jí shǒu jìng dù wàn wù bìng zuò wú yǐ guān qí
16 致虛極，守靜篤，萬物並作，吾以觀其
fù fú wù yún yún gè fù guī qí gēn guī gēn yuē jìng
復。夫物芸芸，各復歸其根。歸根曰靜，
shì wèi fù mìng fù mìng yuē cháng zhī cháng yuē míng bù zhī
是謂復命。復命曰常，知常曰明。不知
cháng wàng wàng zuò xiōng zhī cháng róng róng nǎi gōng
常，妄。妄作，凶。知常，容。容乃公，
gōng nǎi wáng wáng nǎi tiān tiān nǎi dào dào nǎi jiǔ mò shēn bù
公乃王，王乃天，天乃道，道乃久，沒身不
dài
殆。

17 太上，下知有之。其次，親之譽之。其
次，畏之。其下，侮之。信不足焉，有不信
焉。猶兮其貴言也。功成事遂，而百姓
謂：我自然也。

18 大道廢，有仁義。智慧出，有大僞。

六親不和，有孝慈。國家昏亂，有忠臣。

19 絶聖棄智，民利百倍。絕仁棄義，民
復孝慈。絕巧棄利，盜賊無有。此三者以
爲文不足，故令有所屬：見素抱樸，少私
寡欲。

20 絶學無憂。唯之與訶，相去幾何？

美之與惡，相去何若？人之所畏，不可不
畏，荒兮其未央哉。眾人熙熙，如享太

láo rú chūndēng tái wǒ dú bō xī wèi zhào rú yīng ér zhī
牢，如春登臺。我獨怕兮未兆，如嬰兒之
wèi hái lěi lěi xī ruò wú suǒ guī zhòng rén jiē yǒu yú ér
未孩，纍纍兮若無所歸。眾人皆有餘，而
wǒ dú ruò yí wǒ yú rén zhī xīn yě chōngchōng sú rén zhāo
我獨若遺，我愚人之心也 憔 憐。俗人昭
zhāo wǒ dú ruò hūn sú rén chá chá wǒ dú mēnmēn hū xī
昭，我獨若昏，俗人察察，我獨悶悶，忽兮
ruò hǎi piāo xī ruò wú suǒ zhǐ zhòng rén jiē yǒu yǐ wǒ dú
若海，飄兮若無所止。眾人皆有以，我獨
wán sì bǐ wǒ dú yì yú rén ér guì shí mǔ
頑似鄙。我獨異於人，而貴食母。

kǒng dé zhī róng wéi dào shì cóng dào zhī wéi wù
21 孔德之容，唯道是從。道之爲物，
wéi huǎng wéi hū hū xī huǎng xī qí zhōng yǒu xiàng huǎng
唯 恝 唯 忽。忽兮 恝 兮，其 中 有 象。 恝
xī hū xī qí zhōng yǒu wù yǎo xī míng xī qí zhōng yǒu
兮 忽 兮，其 中 有 物。窈兮 冥 兮，其 中 有
qíng qí qíngshènzhēn qí zhōng yǒu xìn zì gǔ jí jīn qí
情。其情甚眞，其 中 有 信。自古及今，其
míng bù qù yǐ yuè zhòng fǔ wú hé yǐ zhī zhòng fǔ zhī rán
名 不 去，以 閲 眇 甫。吾何以知 眇 甫 之 然
zāi yǐ cǐ
哉？以 此。

qū zé quánwǎng zé zhèng wā zé yíng bì zé xīn
22 曲 則 全，枉 則 正。洼 則 盈，敝 則 新。

shǎo zé dé duō zé huò shì yǐ shèng rén zhí yī yǐ wéi tiān
少則得，多則惑。是以聖人執一以爲天
xià shì bù zì xiàn gù míng bù zì shì gù zhāng bù zì fá
下式。不自見故明，不自視故彰。不自伐
gù yǒu gōng bù zì jīn gù néng cháng fú wéi bù zhēng gù tiān
故有功，不自矜故能長。夫唯不爭，故天
xià mò néng yǔ zhī zhēng gǔ zhī suǒ wèi qū zé quán zhě qǐ xū
下莫能與之爭。古之所謂曲則全者，豈虛
yán zāi chéngquán ér guī zhī
言哉？誠全而歸之。

23 xī yán zì rán piāofēng bù zhōngzhāo zhòu yǔ bù zhōng
希言自然。飄風不終朝，驟雨不終
rì shú wéi cǐ zhě tiān dì tiān dì shàng bù néng jiǔ
日。孰爲此者？天地。天地尚不能久，
ér kuàng yú rén hū gù cóng shì ér dào zhě tóng yú dào
而況於人乎？故從事，而道者同於道，
dé zhě tóng yú dé shī zhě tóng yú shī tóng yú dé zhě dào
德者同於德，失者同於失。同於德者，道
yì dé zhī tóng yú shī zhě dào yì shī zhī
亦德之。同於失者，道亦失之。

24 qǐ zhě bù lì kuà zhě bù xíng zì xiàn zhě bù míng
跂者不立，跨者不行。自見者不明，
zì shì zhě bù zhāng zì fá zhě wú gōng zì jīn zhě bù cháng
自視者不彰。自伐者無功，自矜者不長。
qí zài dào yě yuē yú shí zhuì xíng wù huò wù zhī gù yǒu
其在道也曰：餘食贅行。物或惡之，故有

dào zhě bù chǔ

道者不處。

yǒu wù hún chéng xiān tiān dì shēng jì xī liáo xī dú
25 有物混成，先天地生，寂兮寥兮，獨

lì ér bù gǎi zhōuxíng ér bù dài kě yǐ wéi tiān xià mǔ
立而不改，周行而不殆，可以爲天下母。

wú bù zhī qí míng zì zhī yuē dào qiǎng wèi zhī míng yuē dà
吾不知其名，字之曰道，強爲之名曰大。

dà yuē shì shì yuē yuǎn yuǎn yuē fǎn dào dà tiān dà dì
大曰逝，逝曰遠，遠曰反。道大，天大，地

dà wáng yì dà yù zhōng yǒu sì dà ér wáng jū yī yān
大，王亦大。域中有四大，而王居一焉。

rén fǎ dì dì fǎ tiān tiān fǎ dào dào fǎ zì rán
人法地，地法天，天法道，道法自然。

zhòng wéi qīng gēn jìng wéi zào jūn shì yǐ jūn zǐ zhōng
26 重爲輕根，靜爲躁君。是以君子終

rì xíng bù lí qí zī zhòng suī yǒu róngguàn yàn chǔ chāo rán
日行不離其輜重，雖有榮觀，燕處超然。

nài hé wànshèng zhī zhǔ ér yǐ shēnqīng yú tiān xià qīng zé shī
奈何萬乘之主而以身輕於天下？輕則失

běn zào zé shī jūn
本，躁則失君。

shàn xíng zhě wú zhé jì shàn yán zhě wú xiá zhé shàn
27 善行者無轍迹，善言者無瑕謫。善

shǔ zhě bù yòng chóu cè shàn bì zhě wú guān jiàn ér bù kě
數者不用籌策。善閉者無關楗而不可

kāi shàn jié zhě wú shéng yuē ér bù kě jiě shì yǐ shèng rén
開，善結者無繩約而不可解。是以聖人
chángshàn jiù rén ér wú qì rén chángshàn jiù wù ér wú
常 善救人，而無棄人；常善救物，而無
qì wù shì wèi xí míng gù shàn rén shàn rén zhī shī bú
棄物。是謂襲明。故善人，善人之師；不
shàn rén shàn rén zhī zī bú guì qí shī bú ài qí zī suī
善人，善人之資。不貴其師，不愛其資，雖
zhī dà mí shì wèi miào yào
知，大迷，是謂妙要。

28 zhī qí xióng shǒu qí cí wéi tiān xià xī wéi tiān xià
知其雄，守其雌，爲天下谿。爲天下
xī cháng dé bù lí fù guī yú yīng ér zhī qí róng shǒu qí
谿，常德不離，復歸於嬰兒。知其榮，守其
rǔ wéi tiān xià gǔ wéi tiān xià gǔ cháng dé nǎi zú fù guī
辱，爲天下谷。爲天下谷，常德乃足，復歸
yú pǔ zhī qí bái shǒu qí hēi wéi tiān xià shì wéi tiān
於樸。知其白，守其黑，爲天下式。爲天
xià shì cháng dé bù tè fù guī yú wú jí pǔ sàн zé wéi
下式，常德不忒，復歸於無極。樸散則爲
qì shèng rén yòng zhī zé wéi guān zhǎng fú dà zhì wú gē
器，聖人用之，則爲官長。夫大制無割。

29 jiāng yù qǔ tiān xià ér wéi zhī wú jiàn qí bù dé yǐ
將欲取天下而爲之，吾見其不得已。
fú tiān xià shén qì yě fēi kě wéi zhě yě wéi zhě bài
夫天下，神器也，非可爲者也。爲者敗

zhī zhí zhě shī zhī wù huò xíng huò suí huò xū huò chuī huò
之，執者失之。物或行或隨，或响或吹，或
qiáng huò léi huò zài huò duò shì yǐ shèng rén qù shèn qù shē
強 或羸，或載或墮。是以 聖人去甚去奢
qù tài
去泰。

30 yǐ dào zuǒ rén zhǔ zhě bù yǐ bīng qiáng yú tiān xià
以道佐人主者，不以兵強於天下。

qí shì hào huán shī zhī suǒ chǔ jīng jí shēng yān dà jūn zhī
其事好還。師之所處，荊棘生焉。大軍之
hòu bì yǒu xiōng nián shàn zhě guǒ ér yǐ bù yǐ qǔ qiáng
後，必有凶年。善者果而已，不以取強。
guǒ ér wù fá guǒ ér wù jīn guǒ ér wù jiāo guǒ ér bù dé
果而勿伐，果而勿矜，果而勿驕，果而不得
yǐ shì wèi guǒ ér bù qiáng wù zhuàng zé lǎo shì wèi bù
已，是謂果而不強。物壯則老，是謂不
dào bú dào záo yǐ
道。不道早已。

31 fú bīng zhě bù xiáng zhī qì yě wù huò wù zhī
夫兵者，不祥之器也，物或惡之，
gù yǒu dào zhě bù chǔ jūn zǐ jū zé guì zuǒ yòng bīng zé guì
故有道者不處。君子居則貴左，用兵則貴
yòu bīng zhě bù xiáng zhī qì fēi jūn zǐ zhī qì yě bù
右。兵者，不祥之器，非君子之器也，不
dé yǐ ér yòng zhī tián xí wéi shàng shèng ér bù měi yě ér
得已而用之，鈇襲爲上，勝而不美也。而

měi zhī zhě shì lè shā rén yě fú lè shā rén zhě bù kě
美之者，是樂殺人也。夫樂殺人者，不可
yǐ dé zhì yú tiān xià jí shì shàng zuǒ sāng shì shàng yòu
以得志於天下。吉事 尚左，喪事 尚右。
piān jiāng jūn jū zuǒ shàng jiāng jūn jū yòu yán yǐ sāng lǐ chǔ
偏 將軍居左，上 將軍居右，言以喪禮處
zhī gù shā rén zhòng duō yǐ āi bēi lì zhī zhànshèng yǐ
之。故殺人眾多，以哀悲莅之。戰勝，以
sāng lǐ chǔ zhī
喪禮處之。

32 dào cháng wú míng pǔ suī xiǎo tiān xià bù gǎn chén
道常無名。樸雖小，天下不敢臣。
hóu wáng ruò néng shǒu zhī wàn wù jiāng zì bīn tiān dì xiāng
侯王若能守之，萬物將自賓。天地相
hé yǐ jiànggān lù rén mò zhī lìng ér zì jūn yān shǐ zhì yǒu
合以降甘露，人莫之令而自均焉。始制有
míng míng yì jì yǒu fú yì jiāng zhī zhǐ zhī zhǐ suó yǐ bù
名，名亦既有，夫亦將知止。知止所以不
dài pì dào zhī zài tiān xià yóuchuān gǔ zhī yǔ jiāng hǎi
殆。譬道之在天下，猶川谷之與江海。

33 zhī rén zhě zhì yě zì zhī zhě míng yě shēng rén zhě yǒu
知人者智也，自知者明也。勝人者有
lì yě zì shēng zhě qiáng yě zhī zú zhě fù yě qiáng xíng
力也，自勝者強也。知足者富也，強行
zhě yǒu zhì yě bù shī qí suǒ zhě jiǔ yě sǐ ér bù wáng zhě
者有志也。不失其所者久也，死而不亡者

shòu yě

壽也。

34 dà dào fàn xī qí kě zuǒ yòu gōng chéng shì suì ér
大道汎兮，其可左右。功成事遂而
bù míng yǒu wàn wù guī yān ér bù wéi zhǔ zé cháng wú
不名有，萬物歸焉而不爲主。則常無
yù kě míng yú xiǎo wàn wù guī yān ér bù wéi zhǔ kě míng
欲，可名於小。萬物歸焉而不爲主，可名
yú dà shì yǐ shèng rén zhōng bù wéi dà gù néng chéng qí
於大。是以聖人終不爲大，故能成其
dà
大。

35 zhí dà xiàng tiān xià wǎng wǎng ér bù hài ān píng
執大象，天下往。往而不害，安平
tài yuè yǔ ěr guò kè zhǐ dào zhī chū yán yě dàn hū
泰。樂與餌，過客止。道之出言也，淡乎
qí wú wèi shì zhī bù zú jiàn tīng zhī bù zú wén yòng zhī
其無味。視之不足見，聽之不足聞，用之
bù kě jì
不可既。

36 jiāng yù xī zhī bì gù zhāng zhī jiāng yù ruò zhī
將欲翕之，必固張之。將欲弱之，
bì gù qiáng zhī jiāng yù qù zhī bì gù yǔ zhī jiāng yù
必固強之。將欲去之，必固與之。將欲
duó zhī bì gù yǔ zhī shì wèi wēi míng róu ruò shēng gāng
奪之，必固予之。是謂微明。柔弱勝剛

qiáng yú bù kě tuō yú yuān guó zhī lì qì bù kě yǐ shì
強。魚不可脫於淵。國之利器不可以示
rén
人。

37 dào cháng wú wéi yě hóu wáng ruò néng shǒu zhī
道常無爲也。侯王若能守之，
wàn wù jiāng zì huà huà ér yù zuò jiāng zhèn zhī yǐ wú míng
萬物將自化。化而欲作，將鎮之以無名
zhī pǔ fú yì jiāng zhī zú zhī zú yǐ jìng wàn wù jiāng zì
之樸，夫亦將知足。知足以靜，萬物將自
zhèng
正。

38 shàng dé bù dé shì yǐ yǒu dé xià dé bù shī dé
上德不德，是以有德。下德不失德，
shì yǐ wú dé shàng dé wú wéi ér wú yǐ wéi shàng rén wéi zhī
是以無德。上德無爲而無以爲，上仁爲之
ér wú yǐ wéi shàng yì wéi zhī ér yǒu yǐ wéi shàng lǐ wéi zhī
而無以爲，上義爲之而有以爲，上禮爲之
ér mò zhī yìng zé rǎng bì ér réng zhī gù shī dào ér hòu
而莫之應，則攘臂而仍之。故失道而後
dé shī dé ér hòu rén shī rén ér hòu yì shī yì ér hòu
德，失德而後仁，失仁而後義，失義而後
lǐ fú lǐ zhě zhōng xìn zhī bó ér luàn zhī shǒu yě qián shí
禮。夫禮者，忠信之薄而亂之首也。前識
zhě dào zhī huá ér yú zhī shǐ yě shì yǐ dà zhàng fū chǔ
者，道之華而愚之始也。是以大丈夫處

qí hòu ér bù chǔ qí bó jū qí shí ér bù jū qí huá gù
其厚而不處其薄，居其實而不居其華，故
qù bǐ qǔ cǐ
去彼取此。

39 xī zhī dé yī zhě tiān dé yī yǐ qīng dì dé yī yǐ
昔之得一者：天得一以清，地得一以
níng shén dé yī yǐ líng gǔ dé yī yǐ yíng wàn wù dé yī yǐ
寧，神得一以靈，谷得一以盈，萬物得一以
shēng hóu wáng dé yī yǐ wéi zhèng qí zhì zhī yě tiān wú yǐ
生，侯王得一以爲正。其致之也，天無以
qīng jiāng kǒng liè dì wú yǐ níng jiāng kǒng fā shén wú yǐ líng
清將恐裂，地無以寧將恐發，神無以靈
jiāng kǒng xiē gǔ wú yǐ yíng jiāng kǒng jié wàn wù wú yǐ shēng
將恐歇，谷無以盈將恐竭，萬物無以生
jiāng kǒng miè hóu wáng wú yǐ guì gāo jiāng kǒng jué gù guì yǐ
將恐滅，侯王無以貴高將恐蹶。故貴以
jiàn wéi běn gāo yǐ xià wéi jī shì yǐ hóu wáng zì wèi gū guǎ
賤爲本，高以下爲基。是以侯王自謂孤寡
bù gǔ cǐ qí yǐ jiàn wéi běn yú fēi yě gù zhì shù yú
不穀。此其以賤爲本與？非也。故致數輿
wú yú bú yù lù lù rú yù luò luò rú shí
無輿。不欲琭琭如玉，落落如石。

40 fǎn yě zhě dào zhī dòng yě ruò yě zhě dào zhī yòng
反也者道之動也。弱也者道之用
yě tiān xià zhī wù shēng yú yǒu yǒushēng yú wú
也。天下之物生於有，有生於無。

shàng shì wén dào qín ér xíng zhī zhōng shì wén dào
41 上士聞道，勤而行之。中士聞道，
ruò cún ruò wáng xià shì wén dào dà xiào zhī bù xiào bù zú
若存若亡。下士聞道，大笑之，不笑不足
yǐ wéi dào jiàn yán yǒu zhī yuē míng dào ruò mèi jìn dào ruò
以爲道。建言有之曰：明道若昧，進道若
tuì yí dào ruò lèi shàng dé ruò gǔ dà bái ruò rǔ guǎng
退，夷道若穎。上德若谷，大白若辱。廣
dé ruò bù zú jiàn dé ruò shū zhì zhēn ruò yú dà fāng wú
德若不足，建德若輸。質貞若渝，大方無
yú dà qì wǎnchéng dà yīn xī shēng dà xiàng wú xíng dào
隅。大器晚成，大音希聲。大象無形，道
yǐn wú míng fú wéi dào shàn dài qiě chéng
隱無名。夫唯道，善貸且成。

dào shēng yī yī shēng èr èr shēng sān sān shēng wàn
42 道生一，一生二，二生三，三生萬
wù wàn wù fù yīn ér bào yáng chōng qì yǐ wéi hé rén
物。萬物負陰而抱陽，沖氣以爲和。人
zhī suǒ wù wéi gū guǎ bù gǔ ér wáng gōng yǐ zì chēng
之所惡，唯孤寡不穀，而王公以自稱。
wù huò sǔn zhī ér yì yì zhī ér sǔn rén zhī suǒ jiào
物或損之而益，益之而損。人之所教，
yì wǒ yí jiào zhī qiángliáng zhě bù dé qí sǐ wú jiāng yǐ wéi
亦我義教之。強梁者不得其死，吾將以爲
jiào fù
教父。

tiān xià zhī zhì róu chí chěng yú tiān xià zhī zhì jiān
43 天下之至柔，馳騁於天下之至堅。
wú yǒu rù yú wú jiàn wú shì yǐ zhī wú wéi zhī yǒu yì bù
無有入於無間。吾是以知無爲之有益。不
yán zhī jiào wú wéi zhī yì tiān xià xī néng jí zhī
言之教，無爲之益，天下希能及之。

míng yǔ shēn shú qīn shēn yǔ huò shú duō dé yǔ wáng
44 名與身孰親？身與貨孰多？得與亡
shú bìng shèn ài bì dà fèi duō cáng bì hòuwáng zhī zú bù
孰病？甚愛必大費，多藏必厚亡。知足不
rǔ zhī zhǐ bù dài kě yǐ cháng jiǔ
辱，知止不殆，可以長久。

dà chéng ruò quē qí yòng bù bì dà yíng ruò chōng
45 大成若缺，其用不敝。大盈若沖，
qí yòng bù qióng dà zhí ruò qū dà qiǎo ruò zhuō dà biàn
其用不窮。大直若屈。大巧若拙。大辯
ruò nè zào shēng hán jìng shēng rè qīng jìng wéi tiān xià
若訥。躁勝寒。靜勝熱。清靜爲天下
zhèng
正。

tiān xià yǒu dào què zǒu mǎ yǐ fèn tiān xià wú dào
46 天下有道，卻走馬以糞。天下無道，
róng mǎ shēng yú jiāo zuì mò dà yú kě yù jiù mò dà yú
戎馬生於郊。罪莫大於可欲。咎莫大於
yù dé huò mò dà yú bù zhī zú zhī zú zhī wéi zú cháng
欲得。禍莫大於不知足。知足之爲足，常

zú yǐ
足矣。

bù chū hù zhī tiān xià bù kuī yǒu zhī tiān dào
47 不出戶，知天下。不窺牖，知天道。

qí chū mí yuǎn qí zhī mí shǎo shì yǐ shèng rén bù xíng ér
其出彌遠，其知彌少。是以聖人不行而
zhī bù jiàn ér míng bù wéi ér chéng
知，不見而名，不爲而成。

wéi xué zhě rì yì wéi dào zhě rì sǔn sǔn zhī yòu sǔn
48 爲學者日益，爲道者日損，損之又損
zhī yǐ zhì yú wú wéi wú wéi ér wú bù wéi qǔ tiān xià
之，以至於無爲。無爲而無不爲。取天下
yě cháng wú shì jí qí yǒu shì yě bù zú yǐ qǔ tiān xià
也常無事，及其有事也，不足以取天下。

shèng rén cháng wú xīn yǐ bǎi xìng zhī xīn wéi xīn shàn
49 聖人常無心，以百姓之心爲心。善
zhě shàn zhī bù shàn zhě yì shàn zhī dé shàn yě xìn zhě xìn
者善之，不善者亦善之，德善也。信者信
zhī bù xìn zhě yì xìn zhī dé xìn yě shèng rén zhī zài tiān
之，不信者亦信之，德信也。聖人之在天
xià yě xī xī yān wèi tiān xià hún qí xīn bǎi xìng jiē zhù qí
下也，翕翕焉爲天下渾其心。百姓皆注其
ěr mù yān shèng rén jiē hái zhī

耳目焉，聖人皆孩之。

chū shēng rù sǐ shēng zhī tú shí yǒu sān sǐ zhī tú
50 出生入死。生之徒十有三，死之徒

shí yǒu sān ér mǐn shēng shēng dōng jiē zhī sǐ dì zhī shí yǒu
十有三。而民生生，動皆之死地之十有
sān fú hé gù yǐ qí shēng shēng yě gài wén shàn shè
三。夫何故？以其生生也。蓋聞善攝
shēng zhě lù xíng bù bì sì hǔ rù jūn bù pī jiǎ bīng sì
生者，陸行不避兕虎，入軍不被甲兵。兕
wú suǒ tóu qí jiǎo hǔ wú suǒ cuò qí zhǎo bīng wú suǒ róng qí
無所投其角，虎無所措其爪，兵無所容其
rèn fú hé gù yǐ qí wú sǐ dì yān
刃。夫何故？以其無死地焉。

dào shēng zhī ér dé xù zhī wù xíng zhī ér qì chéng
51 道生之而德畜之，物形之而器成
zhī shì yǐ wàn wù mò bù zūn dào ér guì dé dào zhī zūn
之，是以萬物莫不尊道而貴德。道之尊，
dé zhī guì fú mò zhī jué ér cháng zì rán yě dào shēng zhī
德之貴，夫莫之爵而常自然也。道生之
xù zhī zhǎng zhī yù zhī chéng zhī shú zhī yǎng zhī fù zhī shēng
畜之，長之育之，成之熟之，養之覆之。生
ér bù yǒu wéi ér bù shì zhǎng ér bù zài shì wèi xuán dé
而不有，爲而不恃，長而不宰，是謂玄德。

tiān xià yǒu shǐ yǐ wéi tiān xià mǔ jì dé qí mǔ
52 天下有始，以爲天下母。既得其母，
yǐ zhī qí zǐ jì zhī qí zǐ fù shǒu qí mǔ mò shēn
以知其子。既知其子，復守其母，沒身
bú dài sè qí duì bì qí mén zhōng shēn bù qín kāi qí
不殆。塞其兌，閉其門，終身不勤。開其

duì jì qí shì zhōngshēn bù jiù jiànxiǎo yuē míng shǒu róu yuē 兌，濟其事，終身不救。見小曰明，守柔曰
qiáng yòng qí guāng fù guī qí míng wú yí shēnyāng shì wèi xí 強。用其光，復歸其明，無遺身殃，是謂襲
cháng 常。

53 shǐ wǒ jiè rán yǒu zhī xíng yú dà dào wéi yí shì 使我介然有知，行於大道，唯施是
wèi wèi dà dào shèn yí ér mǐn hào jìng cháo shèn chú tián shèn 畏。大道甚夷，而民好徑。朝甚除，田甚
wú cāng shèn xū fú wén cǎi dài lì jiàn yàn yǐn shí jī 蘭，倉甚虛，服文采，帶利劍，厭飲食，齎
huò cái shì wèi dào kuā fēi dào yě 貨財，是謂盜夸，非道也。

54 shàn jiàn zhě bù bá shàn bào zhě bù tuō zǐ sūn yǐ 善建者不拔。善抱者不脫。子孫以
jì sì bù jué xiū zhī shēn qí dé nǎi zhēn xiū zhī jiā 祭祀不絕。修之身，其德乃真。修之家，
qí dé yǒu yú xiū zhī xiāng qí dé nǎi zhǎng xiū zhī guó 其德有餘。修之鄉，其德乃長。修之國，
qí dé nǎi fēng xiū zhī tiān xià qí dé nǎi pǔ gù yǐ 其德乃豐。修之天下，其德乃普。故以
shēnguān shēn yǐ jiā guān jiā yǐ xiāng guān xiāng yǐ guó guān 身觀身，以家觀家，以鄉觀鄉，以國觀
guó yǐ tiān xià guān tiān xià wú hé yǐ zhī tiān xià zhī rán 國，以天下觀天下。吾何以知天下之然？

yǐ cǐ
以此。

55 hán dé zhī hòu zhě bǐ yú chì zǐ dú chóng bú
含德之厚者，比於赤子。毒蟲不
shì jué niǎoměngshòu bù bó gǔ ruò jīn róu ér wò gù wèi
蟻，攫鳥猛獸不搏。骨弱筋柔而握固，未
zhī pìn mǔ zhī hé ér zuī zuò jīng zhī zhì yě zhōng rì háo ér
知牝牡之合而牴作，精之至也。終日號而
bù yōu hé zhī zhì yě hé yuē cháng zhī cháng yuē míng
不嘵，和之至也。和曰常。知常曰明。
yì shēng yuē xiáng xīn shǐ qì yuē qiáng wù zhuàng zé lǎo shì
益生曰祥。心使氣曰強。物壯則老，是
wèi bù dào bù dào záo yǐ
謂不道。不道早已。

56 zhī zhě bù yán yán zhě bù zhī sè qí duì bì qí
知者不言，言者不知。塞其兌，閉其
mén cuò qí ruì jiě qí fēn hé qí guāngtóng qí chén shì wèi
門，挫其銳，解其紛，和其光，同其塵，是謂
xuántóng gù bù kě dé ér qīn yì bù kě dé ér shū bù
玄同。故不可得而親，亦不可得而疏，不
kě dé ér lì yì bù kě dé ér hài bù kě dé ér guì yì
可得而利，亦不可得而害，不可得而貴，亦
bù kě dé ér jiàn gù wéi tiān xià guì
不可得而賤，故爲天下貴。

57 yǐ zhèng zhì guó yǐ qí yòng bīng yǐ wú shì qǔ tiān
以正治國，以奇用兵，以無事取天

xià wú hé yǐ zhī qí rán yě fú tiān xià duō jì huì
下。吾何以知其然也？夫天下多忌諱，
ér mǐn mí pàn mǐn duō lì qì ér guó jiā zī hūn rén duō
而民彌畔。民多利器，而國家滋昏。人多
jì qiǎo ér qí wù zī qǐ fǎ lìng zī zhāng ér dào zéi duō
技巧，而奇物滋起。法令滋彰，而盜賊多
yǒu gù shèng rén zhī yán yún wǒ wú wéi ér mǐn zì huà wǒ
有。故聖人之言云：我無爲而民自化，我
wú shì ér mǐn zì fù wǒ hào jìng ér mǐn zì zhèng wǒ yù bù
無事而民自富，我好靜而民自正，我欲不
yù ér mǐn zì pǔ
欲而民自樸。

qí zhèngmēnmēn qí míncúnchún qí zhèngcháchá
58 其政悶悶，其民淳淳。其政察察，
qí mǐn quē quē huò xī fú zhī suǒ yǐ fú xī huò zhī suǒ
其民缺缺。禍兮福之所倚，福兮禍之所
fú shú zhī qí jí qí wú zhèng yě zhèng fù wéi qí
伏。孰知其極？其無正也。正復爲奇，
shàn fù wéi yāo rén zhī mí yě qí rì gù jiǔ yǐ shì yǐ
善復爲祆。人之迷也，其曰固久矣。是以
shèng rén fāng ér bù gē lián ér bù guì zhí ér bù sì guāng
聖人方而不割，廉而不剗，直而不肆，光
ér bù yào
而不耀。

zhì rén shì tiān mò ruò sè fú wéi sè shì yǐ zǎo
59 治人事天莫若嗇。夫唯嗇，是以早

fú zǎo fú wèi zhī zhòng jī dé zhòng jī dé zé wú bú
服。早服謂之重積德。重積德則無不克。
kè wú bù kè zé mò zhī qí jí mò zhī qí jí kě yǐ
無不克則莫知其極。莫知其極，可以
yǒu guó yǒu guó zhī mǔ kě yǐ cháng jiǔ shì wèi shēn gēn
有國。有國之母，可以長久。是謂深根
gù dǐ chángshēng jiǔ shì zhī dào yě
固柢，長生久視之道也。

zhì dà guó ruò pēng xiǎo xiān yǐ dào lì tiān xià
60 治大國，若烹小鮮。以道莅天下，
qí guǐ bù shén fēi qí guǐ bù shén yě qí shén bù shāng rén
其鬼不神。非其鬼不神也，其神不傷人
yě fēi qí shén bù shāng rén yě shèng rén yì bù shāng rén
也。非其神不傷人也，聖人亦不傷人
yě fú liǎng bù xiāngshāng gù dé jiāo guī yān
也。夫兩不相傷，故德交歸焉。

dà guó zhě xià liú yě tiān xià zhī jiāo tiān xià zhī
61 大國者，下流也。天下之交，天下之
pìn yě pìn cháng yǐ jìng shēng mǔ yǐ jìng wéi xià gù dà
牝也。牝常以靜勝牡，以靜爲下。故大
guó yǐ xià xiǎo guó zé qǔ xiǎo guó xiǎo guó yǐ xià dà guó
國以下小國，則取小國。小國以下大國，
zé qǔ yú dà guó gù huò xià yǐ qǔ huò xià ér qǔ dà
則取於大國。故或下以取，或下而取。大
guó bù guò yù jiān xù rén xiǎo guó bù guò yù rù shì rén fú
國不過欲兼畜人，小國不過欲入事人。夫

liǎng zhě gè dé qí suǒ yù zé dà zhě yí wéi xià
兩者各得其所欲，則大者宜爲下。

dào zhě wàn wù zhī ào yě shàn rén zhī bǎo bù shàn
62 道者，萬物之奧也，善人之寶，不善
rén zhī suǒ bǎo měi yán kě yǐ shì zūn xíng kě yǐ jiā rén
人之所保。美言可以市，尊行可以加人。
rén zhī bù shàn hé qì zhī yǒu gù lì tiān zǐ zhì sān
人之不善，何棄之有？故立天子，置三
gōng suī yǒugōng bì yǐ xiān sì mǎ bù rú zuò ér jìn dào
公。雖有拱璧以先駟馬，不如坐而進道。
gǔ zhī suó yǐ guì dào zhě hé yě bù wèi qiú yǐ dé yǒu
古之所以貴道者，何也？不謂求以得，有
zuì yí miǎn yú gù wéi tiān xià guì
罪以免與？故爲天下貴。

wéi wú wéi shì wú shì wèi wú wèi dà xiǎo duō
63 爲無爲，事無事，味無味。大小多
shǎo bào yuàn yǐ dé tú nán yú qí yì wéi dà yú qí
少。報怨以德。圖難於其易，爲大於其
xì tiān xià nán shì bì zuò yú yì tiān xià dà shì bì zuò
細。天下難事必作於易，天下大事必作
yú xì shì yǐ shèng rén zhōng bù wéi dà gù néng chéng qí
於細。是以聖人終不爲大，故能成其
dà fú qīng nuò bì guǎ xìn duō yì bì duō nán shì yǐ shèng
大。夫輕諾必寡信，多易必多難，是以聖
rén yóu nán zhī gù zhōng wú nán
人猶難之，故終無難。

qí ān yì chí qí wèi zhào yì móu qí cuì yì pò
64 其安易持，其未兆易謀。其脆易破，
qí wēi yì sà̄n wéi zhī yú qí wèi yǒu zhì zhī yú qí wèi
其微易散。爲之於其未有，治之於其未
luàn hé bào zhī mù shēng yú háo mò jiǔ céng zhī tái
亂。合抱之木，生於豪末。九層之臺，
qǐ yú lěi tǔ qiān lǐ zhī xíng shǐ yú zú xià wéi zhě bài
起於累土。千里之行，始於足下。爲者敗
zhī zhí zhě shī zhī shì yǐ shèng rén wú wéi gù wú bài
之，執者失之。是以聖人無爲故無敗，
wú zhí gù wú shī míng zhī cóng shì cháng yú jī chéng ér bài
無執故無失。民之從事，常於幾成而敗
zhī shènzhōng rú shǐ zé wú bài shì shì yǐ shèng rén yù
之。慎終如始，則無敗事。是以聖人欲
bú yù bú guì nán dé zhī huò xué bù xué fù zhòng rén zhī
不欲，不貴難得之貨；學不學，復眾人之
suǒ guò néng fǔ wàn wù zhī zì rán ér bù gǎn wéi
所過；能輔萬物之自然，而不敢爲。

gǔ zhī shàn wéi dào zhě fēi yǐ míng míng jiāng yǐ yú
65 古之善爲道者，非以明民，將以愚
zhī míng zhī nán zhì yǐ qí zhī yě gù yǐ zhī zhì guó
之。民之難治，以其知也。故以知治國，
guó zhī zéi yě yǐ bù zhī zhì guó guó zhī dé yě zhī cǐ
國之賊也。以不知治國，國之德也。知此
liǎng zhě yì kǎi shì yě cháng zhī kǎi shì shì wèi xuán dé
兩者，亦楷式也。常知楷式，是謂玄德。

xuán dé shēn yǐ yuǎn yǐ yǔ wù fǎn yǐ nǎi zhì dà shùn
玄德深矣遠矣，與物反矣，乃至大順。

jiāng hǎi suó yǐ néng wéi bǎi gǔ wáng zhě yǐ qí shàn
66 江海所以能爲百谷王者，以其善
xià zhī gù néng wéi bǎi gǔ wáng shì yǐ shèng rén zài mǐn qián
下之，故能爲百谷王。是以聖人在民前
yě yǐ shēn hòu zhī zài mǐn shàng yě yǐ yán xià zhī shì yǐ
也，以身後之，在民上也，以言下之，是以
chǔ shàng ér mǐn bù zhòng chǔ qián ér mǐn bù hài tiān xià lè tuī
處上而民不重，處前而民不害，天下樂推
ér bù yàn yǐ qí bù zhēng gù tiān xià mò néng yǔ zhī zhēng
而不厭。以其不爭，故天下莫能與之爭。

tiān xià jiē wèi wǒ dà ér bù xiào fú wéi dà
67 天下皆謂我，大而不肖。夫唯大，
gù bù xiào ruò xiào xì jiǔ yǐ wǒ yǒu sān bǎo chí ér
故不肖。若肖，細久矣。我有三寶，持而
bǎo zhī yī yuē cí èr yuē jiǎn sān yuē bù gǎn wéi tiān xià
保之。一曰慈，二曰儉，三曰不敢爲天下
xiān fú cí gù néng yǒng jiǎn gù néng guǎng bù gǎn wéi tiān xià
先。夫慈故能勇，儉故能廣，不敢爲天下
xiān gù néng chéng qì zhǎng jīn shě qí cí qiè yǒng shě qí jiǎn
先故能成器長。今捨其慈且勇，捨其儉
qiè guǎng shě qí hòu qiè xiān zé bì sǐ yǐ fú cí yǐ zhàn
且廣，捨其後且先，則必死矣。夫慈，以戰
zé shèng yǐ shǒu zé gù tiān jiāng jiàn zhī yǐ cí yuán zhī
則勝，以守則固。天將建之，以慈垣之。

shàn wéi shì zhě bù wǔ shànzhàn zhě bù nù shànshèng
68 善爲士者不武。善戰者不怒。善勝
dí zhě bù yǔ shànyòng rén zhě wéi zhī xià shì wèi bù zhēng
敵者不與。善用者爲之下。是謂不爭
zhī dé shì wèi yòng rén zhī lì shì wèi pèi tiān gǔ zhī jí
之德，是謂用人之力。是謂配天，古之極
yě
也。

yòngbīng yǒu yán wú bù gǎn wéi zhǔ ér wéi kè bù gǎn
69 用兵有言：吾不敢爲主而爲客，不敢
jìn cùn ér tuì chǐ shì wèi xíng wú háng rǎng wú bì zhí wú
進寸而退尺。是謂行無行，攘無臂，執無
bīng réng wú dí huò mò dà yú wú dí wú dí jī sàng wú
兵，仍無敵。禍莫大於無敵，無敵幾喪吾
bǎo gù kàngbīngxiāng jiā zé āi zhěshèng yǐ
寶。故抗兵相加，則哀者勝矣。

wú yán shèn yì zhī shèn yì xíng ér tiān xià mò néng
70 吾言，甚易知，甚易行，而天下莫能
zhī mò néng xíng yán yǒu zōng shì yǒu jūn fú wéi wú
知，莫能行。言有宗，事有君。夫唯無
zhī shì yǐ bù wǒ zhī zhī zhě xī zé wǒ guì yǐ shì
知，是以不我知。知者希，則我貴矣。是
yǐ shèng rén pī hè ér huái yù
以聖人被褐而懷玉。

zhī bù zhī shàng yǐ bù zhī bù zhī bìng yǐ shèng
71 知不知，上矣。不知不知，病矣。聖

rén zhī bù bìng yě yǐ qí bìngbìng shì yǐ bù bìng
人之不病也，以其病病，是以不病。

mín bù wèi wēi zé dà wēi zhì yǐ wú xiá qí suǒ
72 民不畏威，則大威至矣。無狎其所
jū wú yàn qí suǒ shēng fú wéi bù yàn shì yǐ bù yàn
居，無厭其所生。夫唯不厭，是以不厭。
shì yǐ shèng rén zì zhī ér bù zì xiàn zì ài ér bù zì guì
是以 聖人自知而不自見，自愛而不自貴。
gù qù bǐ qǔ cǐ
故去彼取此。

yǒng yú gǎn zé shā yǒng yú bù gǎn zé huó cǐ liǎng
73 勇於敢則殺，勇於不敢則活。此兩
zhě huò lì huò hài tiān zhī suǒ wù shú zhī qí gù tiān
者，或利或害。天之所惡，孰知其故？天
zhī dào bù zhēng ér shàn shèng bù yán ér shàn yìng bù zhào
之道，不爭而善勝，不言而善應，不召
ér zì lái mò rán ér shàn móu tiān wǎng kuí kuí shū ér bù
而自來，默然而善謀。天網恢恢，疏而不
shī
失。

mín bù wèi sǐ nài hé yǐ shā jù zhī ruò shǐ mǐn
74 民不畏死，奈何以殺懼之？若使民
cháng wèi sǐ ér wéi qí zhě wú dé zhí ér shā zhī shú
常 畏死，而爲奇者，吾得執而殺之，孰
gǎn ruò mǐn cháng wèi sǐ zé cháng yǒu sī shā zhě fú dài
敢？若民常畏死，則常有司殺者。夫代

sī shā zhě shā shì dài dà jiàngzhuó yě fú dài dà jiàngzhuó
司殺者殺，是代大匠斲也。夫代大匠斲
zhě zé xī bù shāng qí shǒu yǐ
者，則希不傷其手矣。

75 míng zhī jī yě yǐ qí shàng shí shuì zhī duō shì yǐ
民之飢也，以其上食稅之多，是以
jī míng zhī nán zhì yě yǐ qí shàng zhī yǒu yǐ wéi shì yǐ
飢。民之難治也，以其上之有以爲，是以
nán zhì míng zhī qīng sǐ yě yǐ qí qiú shēng zhī hòu shì yǐ
難治。民之輕死也，以其求生之厚，是以
qīng sǐ fú wéi wú yǐ shēng wéi zhě shì xián yú guì shēng
輕死。夫唯無以生爲者，是賢於貴生。

76 rén zhī shēng yě róu ruò qí sǐ yě jiān qiáng wàn wù
人之生也柔弱，其死也堅強。萬物
cǎo mù zhī shēng yě róu cuì qí sǐ yě kū kǎo gù jiān qiáng
草木之生也柔脆，其死也枯槁。故堅強
zhě sǐ zhī tú yě róu ruò zhě shēng zhī tú yě shì yǐ bīng
者死之徒也，柔弱者生之徒也。是以兵
qiáng zé bù shèng mù qiáng zé gōng qiáng dà chǔ xià róu ruò chǔ
強 則不勝，木強 則共。强大處下，柔弱處
shàng
上。

77 tiān zhī dào yóu zhāng gōng yě gāo zhě yì zhī xià
天之道，猶 張弓也，高者抑之，下
zhě jǔ zhī yǒu yú zhě sǔn zhī bù zú zhě bǔ zhī tiān zhī
者舉之，有餘者損之，不足者補之。天之

dào sǔn yǒu yú ér bǔ bù zú rén zhī dào zé bù rán sǔn
道，損有餘而補不足。人之道則不然，損
bù zú yǐ fèng yǒu yú shú néng yǒu yú yǐ fèng tiān xià wéi
不足以奉有餘。孰能有餘以奉天下？唯
yǒu dào zhě shì yǐ shèng rén wéi ér bù shì gōngchéng ér bù
有道者。是以聖人爲而不恃，功成而不
jū qí bù yù xiànxián yě
居，其不欲見賢也。

tiān xià mò róu ruò yú shuǐ ér gōng jiān qiáng zhě mò zhī
78 天下莫柔弱於水，而攻堅強者莫之
néng xiān yǐ qí wú yǐ yì zhī yě róu zhī shēnggāng ruò zhī
能先，以其無以易之也。柔之勝剛，弱之
shēng qiáng tiān xià mò bù zhī ér mò néng xíng yě shì yǐ
勝強，天下莫不知，而莫能行也。是以
shèng rén zhī yán yún shòuguó zhī gòu shì wèi shè jì zhī zhǔ
聖人之言云：受國之詬，是謂社稷之主。
shòuguó zhī bù xiáng shì wèi tiān xià zhī wáng zhèngyán ruò fǎn
受國之不祥，是謂天下之王。正言若反。

hé dà yuàn bì yǒu yú yuàn ān kē yǐ wéi shàn shì
79 和大怨，必有餘怨，安可以爲善？是
yǐ shèng rén zhí yòu qì ér bù yǐ zé yú rén gù yǒu dé sī
以聖人執右契而不以責於人。故有德司
qì wú dé sī chè tiāndào wú qīn cháng yǔ shàn rén
契，無德司徹。天道無親，常與善人。

xiǎo guó guǎ mǐn shǐ yǒu shí bǎi rén zhī qì ér bù
80 小國寡民。使有十百人之器而不

yòng shǐ mǐn zhòng sǐ ér bù yuǎn xǐ suī yǒu zhōu yú wú
用，使民重死而不遠徙。雖有舟輿，無
suǒ chéng zhī suī yǒu jiǎ bīng wú suǒ chén zhī shǐ mǐn fù
所乘之。雖有甲兵，無所陳之。使民復
jié shéng ér yòng zhī gān qí shí měi qí fú ān qí jū
結繩而用之。甘其食，美其服，安其居，
lè qí sú lín guó xiāngwàng jī quǎn zhī shēngxiāngwén mǐn
樂其俗。鄰國相望，雞犬之聲相聞，民
zhì lǎo sǐ bù xiāngwǎng lái
至老死不相往來。

xìn yán bù měi měi yán bù xìn shàn zhě bù biàn
81 信言不美，美言不信。善者不辯，
biàn zhě bù shàn zhī zhě bù bó bó zhě bù zhī shèng rén wú
辯者不善。知者不博，博者不知。聖人無
jī jì yǐ wèi rén jǐ yù yǒu jì yǐ yǔ rén jǐ yù
積，既以爲人，己愈有；既以予人，己愈
duō tiān zhī dào lì ér bù hài shèng rén zhī dào wéi ér
多。天之道，利而不害。聖人之道，爲而
bù zhēng
不爭。

全文實計 5335 字
使用 782 篆漢字
逍遙子 校勘
2025.12.11